

Jubileumi interjú II.

dr. Hetey Lászlóval – készítette: Szirmai Barbara

Bár már több mint négy évtizede Berlinben él, a magyar kultúra és szellemiség ápolása a mai napig nagyon fontos számára. A berlini magyar közösség oszlopos tagja és a Berlini Magyar Egyesület elnöke, immáron 15 éve. Dr. Hetey Lászlóval beszélgettünk.

Milyen élményei vannak Magyarországról?

Régi pécsi jogász-családban nőttem fel – katolikus tradícióval, ahol a cserkészletnek is hagyománya volt. Annak ellenére, hogy az 1950-es években a kommunista párt diktatúra alatt a kormány elnyomta az egyházat és a vallásos intézményeket, a cserkészletet pedig felszámolta, szüleim fontosnak tartották, hogy mi – testvéreimmel – hasonló értékrendben nevelkedjünk, mint amelyben annak idején ők felnőttek. Ennek megfelelően tagja lettem egy illegális cserkészcsapatnak, ami akkoriban az „indianozás” név leple alatt futott, a katolikus egyház keretein belül a helyi pálosok patronálásában. Inkognitóban ugyan, de minden olyan tevékenységben részünk volt, ami a cserkészlet velejárója: majdnem minden hétvégén a Pécs körüli hegyekben kirándultunk, nyáron nagyszabású sátortáborozást tartottunk – előadásokkal, táborúttal, nótázással stb., és Bolváry Pál pálos atya miséket is tartott az erdőben. Erről az úgy nevezett „katakomba cserkészetről” 2005-ben egy terjedelmes könyv is született, egyik akkori „dakota testvérem”, Aczél László Zsongor, későbbi pálos szerzetes, tollából (dakota volt ugyanis a mi csapatunk indián-törzsi neve). A „Parázs a hamu alatt – Dokumentumok és visszaemlékezések a pécsi cserkész katakombaéletéből: (1947) – 1952 – 1965...” című könyvben tevékenységünk részletesen le vannak írva az akkori feljegyzések, tábori naplók, fényképek stb. alapján.

Számomra nagyon meghatározóak voltak a családban és a cserkész környezetben eltöltött évek, és egy életre szóló értékrendszert adtak nekem, amelyre a mai napig mély köszönettel tekintek vissza. Ez a korszak számomra akkor zárult le, amikor az

érettségi után rögtön felvettek magyar ösztöndíjas-ként egy NDK-beli egyetemre, és kiköltöztem Lipcsébe. (A pécsi cserkészletnek az ÁVO emberei egy évvel később, 1961 februárjában igazi kommunista módon véget vetettek... e „konspiratív tevékenység” miatt letartóztatásokkal, házkutatásokkal stb., Pál atyát több évre börtönbe zárták, a cserkészvezetőket pedig – így Melinda nővéremet is – kirúgták az egyeteméről, koncepció percekben elítélték őket stb.)

Mikor érkezett Németországba?

1960-ban kerültem NDK-beli egyetememre, ahol elkezdtem biokémiai tanulmányaimat. Egyetemi éveim alatt ismertem meg későbbi feleségemet, Hanna Grambow-t, és összeházasodtunk. Tanulmányaim végeztével úgy döntöttünk, hogy közös életünk színhelye az NDK legyen (ebbe az akkori magyar kormány vonakodva bele is egyezett). Egész szakmai pályafutásomat a biokémiai farmakológia területén folytattam: hosszú évekig kutatóként laboratóriumban dolgoztam, később egyetemi magántanárként tevékenykedtem, illetve tevékenykedtem Berlinben, a Tudományos Akadémián és a Humboldt Egyetemen.

A hosszú, Kelet-Berlinben eltöltött 1970-es és 1980-as évek alatt azt tapasztaltuk, hogy az NDK politikai rendszere lépésről lépésre egyre intoleránsabb, diktatórikusabb lett. Mi ezért nem akartunk ebben a környezetben sokáig tovább élni és itt megöregedni, azt pedig semmiképp sem szeretnénk volna, hogy gyermekeink is abban a rendszerben nőjenek fel, és töltsék el életüket. 1986-ban tehát merész elhatározásra szántuk rá magunkat: az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (ismert német rövidítéssel: KSZE) Helsinkii Záróokmányának harmadik, humanitárius fejezetére hivatkozva kivándorlási kérelmet (Ausreiseantrag) adtunk be az NDK és a magyar hatóságokhoz, annak érdekében, hogy Nyugat-
(Folytatás a 10. oldalon)

Krónika

1995

Közös rendezvény a Pro Domo szervezettel Magyarország német barátai és a Magyarország iránt érdeklődők számára

Október 21.

Az október 23-iki megemlékezés ünnepi előadója Tinschmidt Sándor

November 4.

Beszélgetés Schubert Éva színművésznővel berlini vendégszereplése alkalmából

December 9.

Közös karácsonyi ünnepség a Magyar Kolónia tagjaival

December 16. – 17.

Karácsonyi bazár, amelyen egyesületi tagjaink is jótékony célra árusítják portékáikat.

1996

Január 20.

Beszélgetés Dalos Györggyel, a Magyar Ház akkori új igazgatójával

Március 14.

Beke Katalin történész politikai tevékenységéről, Magyarország általános fejlődéséről beszél.

Március 15.

Nemzeti ünnep: A berlini magyarok közös ünnepsége

Április 20.

Tisztújító közgyűlés. Az új vezetőség tagjai: Nemes Lajos (elnök), Drimál Ferenc, Matthes Agnes, Hans-Ulrich Moritz, Rademacher Irén. Gyöngyösi Albertet, a leköszönő elnököt, tiszteletbeli elnökké választja a közgyűlés.

Április 26.

A berlini magyar szervezetek 150 éves jubileumi rendezvényén Forrai Kristóf, a Határon Túli Magyarok Hivatalának akkori főosztályvezetője szólal fel. Fő szervező a Magyar Kolónia.

Április 27.

A Magyar Kolónia ünnepi bálja

Május 4.

Filmvetítéssel egybekötött klubest

Június 1.

Bródy János óriási érdeklődéssel kísért szólókoncertje

Krónika

1996

Június 15.

Tagjaink, Gálfi Éva és férje, Berlinből való végleges távozásuk előtt néhány kellemes órában elbúcsúznak berlini barátaiktól.

Június 22. – 23.

Egyesületi kirándulás a Spreewaldba és Cottbusba

Október 16.

Tinschmidt Sándor: Nagy Imre kormányának külpolitikája. Az 1956. október 23-iki forradalom alkalmából a Berlin-Brandenburgi Német-Magyar Baráti Társasággal közösen szervezett estünk előadása a Berlini Híradóban is megjelenik.

December 13.

A Magyar Egyesület rendhagyó ünnepi összejövele: Karácsony a magyar irodalomban címmel irodalmi est Kulcsár Szabó Ernővel, a Humboldt Egyetem tanárával.

1997

Január 25.

A *Das verflixte 7. Jahr* német nyelvű címet adtuk annak a klubestnek, melyen visszapillantunk szervezetünk hétéves működésére.

Február 22.

Vendégünk ifj. Klement Kornél, a Németországi Magyar Szervezetek Szövetségének (BUOD) elnöke

Március 15.

A márciusi megemlékezés ünnepi szónoka Katona Tamás, Budapest I. kerületének polgármestere.

Április 12.

Évi közgyűlés: az új revíziós bizottság megválasztása (elnök Szabó László, tagok: Ilse Józsa és Oroszvári Anita)

Április 26.

Egyszer volt...: a két magyar szervezet nagy sikerű közös, műsoros nosztalgiabálja a Gemini-trióval

Május 31.

Rigó Erik tatai rendőrkapitány előadása az M1 autópálya menti bűnözésről. Az est végén tiszteletbeli tagunkká választjuk.

(A dr. Hetey Lászlóval készült interjú folytatása a 9. oldalról)

Németországba költözhesünk. Végül három éves nyomasztó várakozás után meg is kaptuk ezt az engedélyt. 1989 áprilisában sikerült nagy családunknak összes cókmojkjainkkal és bútorainkkal „kivándorolni” Kelet-Berlinből Nyugat-Berlinbe (jó fél év múlva leomlott a berlini fal!).

Az első állomásunk a zsúfolásig megtelt *Notaufnahmeflager Marienfelde* nevű ideiglenes befogadó tábor volt: ez számomra érdekes, kicsit talán a többször is hallott „Ellis-Island-romantikához” hasonlítható tapasztalat, sajátos élmény volt. Szerencsére ezt követően aránylag gyorsan sikerült saját lábunkra állni, és az életünket Nyugat-Berlinben új körülmények közt folytatni. Nagy családunk minden tagja – hét, időközben felnőtt gyerekünk és eddig kilenc unokánk – jól megtalálta helyét az itteni demokratikus rendszerben. Feleségemmel együtt nagyon örülünk annak, hogy mindegyikükkel kitűnő kapcsolatunk van, illetve hogy gyerekeink is jó testvéri kapcsolatot ápolnak egymással.

Hogyan került az Egyesülethez?

A *Magyar Ház* (a későbbi Collegium Hungaricum) már a rendszerváltás előtt, az NDK éveiben is a kelet-berlini és a Berlin környéki magyarok fontos találkozó pontja volt, ahol népes magyar baráti kör alakult ki. Ez azonban sokáig csak baráti kör maradhatott, és nem válhatott hivatalos szervezetté, ugyanis az NDK-ban nem volt lehetőség ilyen egyesületek alapítására. 1990-ben, a rendszerváltás és a német egyesülés folyamán, ebből a baráti társaságból alakult meg a *Berlini Magyar Egyesület e. V.* Mi a családommal akkor már a város nyugati részén éltünk, és akkoriban még nem volt egyszerű a két városrész közötti kapcsolat. Így csak jó pár hónappal később értesültem az egyesület létezéséről, és tudtam aztán egyesületi tagként csatlakozni a korábbi ismerősökhöz és az általuk alapított szervezethez. 1999-ben aztán beválasztottak az egyesület vezetőségébe, 2000-ben pedig, azaz immár 15 éve megválasztottak egyesületi elnöknek.

Mi volt az egyesület fő célja az elmúlt 15 évben?

Bár az egyesület a rendszerváltás folyamán egy kelet-berlini baráti kör-

ből alakult meg, időközben tagjaink az egyesült Berlin minden részéről jönnek, az pedig már régóta nem is téma, hogy ki keleti vagy nyugati. Az elmúlt évek alatt azon munkálkodtunk, hogy a város multietnikus-multikulturális környezetében a magyar kultúrát és tradíciót ápoljuk és terjesszük, magyar vonatkozású történelmi, szociológiai, tudományos stb. témákat kifelé is közvetítsünk. Ezenkívül magyar szellemű közösségi életnek adunk teret, tagtársainknak egyfajta magyar atmoszférát teremtünk itt Berlinben, ami különösen törzsszabta estéinken sikerül. Gyakran szervezünk persze olyan rendezvényeket, ahol a helyi magyarság mellett más itteni érdeklődők is részt vehetnek. Ezt tükrözi vissza újságunk, a kétnyelvű *Berlini Híradó* is, amelyben minden berlini megtalálja a számára érdekes híreket és programajánlókat, magyarul és németül is.

Fontos célunk ezenfelül az is, hogy az elmúlt években Berlinbe és környékére érkezett magyar fiatalokkal, munkavállalókkal és gyerekes családokkal is aktívan felvegyük a kapcsolatot, és lehetőség szerint őket is bekapcsoljuk egyesületünk életébe. *Melyek a legszebb emlékei az egyesület életéből?*

Tulajdonképpen nagyon nehéz valamilyen rendezvényt, emléket kiemelni. A legtöbb klubesti előadás és az azt követő hangulatos borozgatás, a közös nemzeti ünnepek és karácsonyi rendezvények, kirándulásaink és az úgynevezett „Kiezwanderung”-ok mind maradandó emlékek.

Minden évben rendezünk egy-két berlini kerületi sétát (Kiezwanderung) és egy többnapos kirándulást, vagy külföldre, vagy egy híresebb német városba. Az ilyen alkalmakkor gyakran összejövünk az ottani, helyi magyar csoportokkal is. Kiemelném például a tavalyelőtti hallei kirándulást vagy a korábbi krakkói utazásunkat és az ottani kedves ismerkedési esteket, számomra ezek is mind szép emlékek.

Hagyománynak számít nálunk az is, hogy minden rendezvényről élménybeszámolót ír egyik tagunk az egyesületi újságunkba, a Berlini Híradóba. Így egyesületünk aktuá-

lis és korábbi szép élményeit is később többször felidézhetjük az eddig megjelent 38 sokoldalú, nívós kiadványunkban.

Milyen gyakran utaznak Magyarországra?

Minden évben. Ezt az utazást úgy időzítjük, hogy a szokásos rokon- és ismerőslátogatás mellett részt tudjunk venni az *Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem* akadémiai napjain, ez már több éve családi hagyományunkká vált. A Szabadegyetem akadémiai napjai egyhetes, ökumenikus atmoszférájú, kulturális estekkel tarkított előadásorozat, amely mindig a Kárpát-medence más helyén kerül megrendezésre. Ezeknek a rendezvényeknek köszönhetően sikerült megismernem a szomszédos országok magyar kultúrájú területeit és az ott élő magyarokat, tradíciójukat, szokásaikat. Tapasztalataimról, élményeimről és az ott szerzett barátságokról pedig minden alkalommal beszámoltam a Berlini Híradóban is.

Zusammenfassung

des Interviews mit Dr. László Hetey

In einer alteingesessenen Pécs-er Juristenfamilie mit katholischer und Pfadfinder-Tradition wuchs er auf. Trotz des damaligen Verbots durch die kommunistische Regierung hat er aktiv am illegalen Pfadfinderleben – getarnt als „Indianerspiel“ – unter Leitung eines Pécs-er Paulinerpaters teilgenommen, das ihn stark geprägt hat.

Gleich nach seinem Abitur im Jahr 1960 wurde er als ungarischer Stipendiat zum Biochemiestudium in die DDR delegiert. Während des Studiums hat er Hanna Grambow geheiratet, so konnte er nach dem Studium in der DDR bleiben. Viele Jahre hat er dann an der Berliner Humboldt-Universität in der biochemisch-pharmakologischen Forschung gearbeitet. Anfang 1989 ist er mit seiner Familie – nach der Genehmigung ihres Ausreiseartrages durch die DDR – nach West-Berlin übergesiedelt. Somit konnte er erst später zu der Ungarischen Vereinigung hinzustoßen, die während der politischen Wende im Jahr 1990 von seinen ehemaligen Ost-Berliner ungarischen Bekannten gegründet wurde.

Seit 2000 ist er Vorsitzender der Ungarischen Vereinigung Berlin e. V. und zusammen mit den Vereinsmitgliedern bemüht, die ungarische Kultur und Tradition nach Kräften zu pflegen und in ihrer multikulturellen Stadt zu verbreiten.

Jubileumi interjú III.

Hans-Ulrich Moritz-cal –
készítette: Szirmai Barbara

18 évesen kezdett el magyarul tanulni, ma pedig senki nem mondaná, hogy a magyar nem az anyanyelve. Azonban nem csak a nyelv, hanem a magyar kultúra is érdeklő, legjobb barátai magyarok. A Berlini Magyar Egyesület alelnökével, Hans-Ulrich Moritz-cal beszélgettünk.

Hogyan került először Magyarországra?

Magyarországhoz való viszonyom eredetileg egy véletlen alapult. Végzős gimnazistaként a hallei egyetemre jelentkeztem matematika szakra, ahonnan azt a választ kaptam, hogy a tanulmányi eredményeim alapján akár Magyarországon is tanulhatnék tovább. Engem persze érdekelt a lehetőség, hiszen akkoriban az NDK-ból nézve Magyarország valamennyire „Nyugatnak” számított. Elmentem tehát a hallei központba felvételi elbeszélgetésre, ami sikeresen zárult. A mai napig emlékszem arra a pillanatra, amikor pár hónappal később, 1971. szeptember 2-án befutott a vonatunk – nyolcan voltunk leendő matematika szakosok – a Keleti pályaudvarra, a nagy ismeretlenbe. Akkor voltam életemben először külföldön.

Milyenek voltak az első benyomások Budapesten?

A magyar nyelvtanhoz nem nagyon konyítottam, de kiutazásom előtt egy NDK-ba kitelepített sváb családnál tanultam pár szót magyarul, ami egy kis „konyhanyelvre” volt elég. Azt hittem, hogy ezzel felkészültem az útra, és megértene majd, ha esetleg eltévednék. Az akkori Népstadion volt a biztos pont, ahova valahogyan eltaláltam, ott viszont eltévedtem. Na de nem eszem kétségbe, a helyes irány iránt érdeklődve próbálkoztam megértetni magam. Sajnos, nem sikerült sem magyarul, sem németül, csak oroszul...

Hogyan sajátította el a magyar nyelvet?

Az egyetem megkezdése előtt egy évig nyelvi előkészítőre jártunk Budapesten. Ebből két hónapig csak a

(Folytatás a 12. oldalon)

Krónika

1997

Június 20.

Marác László történész előadása a Magyar Egyesület és a Magyar Kolónia közös rendezvényén

Szeptember 27.

Ismerkedési est, melyen az egyesület régi és új tagjai baráti légkörben több kellemes órát töltenek el.

Október 25.

Megemlékezés az 1956-os októberi forradalomról Wolfart János követel, a Magyar Nagykövetség Berlini Hivatalának vezetőjével

Október 27.

Dr. Duray Miklós neves szlovákiai politikus előadása a magyar kisebbség helyzetéről Szlovákiában

November 8.

A legmagyarabb Magyarország: Thomas W. Mücke diaporámás bemutatója

November 22.

A két berlini magyar szervezet közös irodalmi estje Ady Endre születésének 120. évfordulója alkalmából Kulcsár Szabó Ernővel

December 6.

Kiváló hangulatú mikulás-est finom borral, házi falatokkal

December 13. – 14.

Kétnapos karácsonyi bazár a Magyar Házban, amelyen az Egyesület saját standdal vesz részt.

1998

Január 24. – 25.

A 25 éves Magyar Ház ünnepi rendezvénysorozatába bekapcsolódik a Magyar Egyesület is. A tavasszal megjelenő Berlini Híradó 14 oldalon emlékezik meg a jubileumról.

Február 14.

Magyarország útja az Európai Unióba címmel nagy figyelemmel kísért német nyelvű előadást tart Klaus Rettel EU-szakértő.

Március 13. és 15.

Március 15-iki megemlékezés: Előbb a berlini ünnepségen, majd a drezdai Kossuth-emléktábla leleplezésén is méltón megemlékezünk a forradalom 150. évfordulójáról. ☞